

VALSTYBINĖ VARTOTOJŲ TEISIŲ APSAUGOS TARNYBA

VALSTYBINĖS VARTOTOJŲ TEISIŲ APSAUGOS TARNYBOS KOMISIJA

NUTARIMAS

DĖL UAB „LAISVOSIOS MOKYKLOS INSTITUTAS“ PRADINĖS MOKYKLOS „FORVARDAS“ PRADINIO UGDYMO PASLAUGŲ TEIKIMO SUTARTIES IR JOS PRIEDŲ SĄLYGŲ

2020 m. liepos 10 d. Nr. 10E-1485

Vilnius

Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos komisija (toliau – Komisija), susidedanti iš Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos direktorės Neringos Ulbaitės (Komisijos pirmininkė), Nuotolinės prekybos skyriaus vedėjos Aidos Gasiūnaitės–Stavginskienės ir Teisės skyriaus vyresniosios patarėjos, pavaduojančios vedėją, Irinos Martinkevič, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatymo (toliau – Vartotojų teisių apsaugos įstatymas) 12 straipsnio 1 dalies 6 punktu bei įgyvendindama nesąžiningų sąlygų taikymo kontrolę, išnagrinėjo UAB „Laisvosios mokyklos institutas“ (toliau – Paslaugų teikėjas) 2019-11-14 moderniosios mokyklos „Forvardas“ Pradinio ugdymo sutarties Nr. PER/19/17 (toliau – Sutartis), jos priedo Nr. 1 „Vidaus tvarkos taisyklės“ (toliau – Vidaus tvarkos taisyklės) ir Vidaus tvarkos taisyklių priedo Nr. 1 „2019-20 mokslo metų mokyklos „Forvardas“ kompiuterių ir telefonų naudojimo taisyklės (KTT)“ (toliau – Kompiuterių ir telefonų naudojimo taisyklės) sąlygas nesąžiningų sąlygų taikymo požiūriu.

Komisija n u s t a t o:

1. Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba kartu su vartotojos (*duomenys neskelbiami*) prašymu gavo Sutarties, Vidaus tvarkos taisyklių ir Kompiuterių ir telefonų naudojimo taisyklių kopijas.
2. Komisija pagal kompetenciją pasisako dėl paslaugų teikėjos Sutarties ir jos priedų nesąžiningų sąlygų taikymo.

Komisija k o n s t a t u o j a:

1. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – Civilinis kodeksas) 6.228¹ straipsnyje nurodyta, jog vartojimo sutartimi verslininkas įsipareigoja perduoti vartotojui (fiziniam asmeniui, veikiančiam su savo verslu, prekyba, amatu ar profesija nesusijusiais tikslais) prekes nuosavybės teise arba suteikti paslaugas vartotojui, o vartotojas įsipareigoja priimti prekes ar paslaugas ir sumokėti jų kainą. Civilinio kodekso 6.716 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad paslaugų sutartimi viena šalis (paslaugų teikėjas) įsipareigoja pagal kitos šalies (kliento) užsakymą suteikti klientui tam tikras nematerialaus pobūdžio (intelektines) ar kitokias paslaugas, nesusijusias su materialaus objekto sukūrimu (atlikti tam tikrus veiksmus arba vykdyti tam tikrą veiklą), o klientas įsipareigoja už suteiktas paslaugas sumokėti. To paties straipsnio 4 dalyje įtvirtinta, kad vartojimo paslaugų sutarčiai taikomos Civilinio kodekso normos, reglamentuojančios vartojimo sutartis. Atsižvelgiant į aukščiau išdėstytas nuostatas, Sutartis yra vartojimo sutartis, kuriai be bendrųjų atlygintinas paslaugas reglamentuojančių nuostatų taikomos ir specialiosios, vartojimo sutartis reglamentuojančios, Civilinio kodekso normos.

2. Pagal Civilinio kodekso 6.185 straipsnio 1 dalį standartinėmis laikomos sąlygos, kurias bendram nevienkartiniam naudojimui iš anksto parengia viena šalis nederindama jų su kita šalimi ir kurios be derybų su kita šalimi taikomos sudaromose sutartyse.

3. Civilinio kodekso 6.228⁴ straipsnyje numatyta, kad nesąžiningomis laikomos vartojimo sutarčių sąlygos, kurios šalių nebuvo individualiai aptartos ir kuriomis dėl sąžiningumo reikalavimo pažeidimo iš esmės pažeidžiama šalių teisių ir pareigų pusiausvyra vartotojo nenaudai, taip pat minėtame teisės akte pateikiamas pavyzdinis sąrašas standartinių sutarties sąlygų, kurios yra preziumuojamos kaip nesąžiningos vartotojams.

4. Sutarties 2.2.4 punkte numatyta, kad Paslaugų teikėjas turi teisę *„reikalauti, kad Paslaugų gavėjas nedelsiant atvyktų į Mokyklą ir /ar pasiimtų iš Mokyklos Mokinį, kilus įtarimui dėl virusinės ligos, paaiškėjus apie vaiko keliamą pavojų aplinkiniams ar nelaimingą atsitikimą. Šiuo atveju Paslaugų gavėjo sumokėti pinigai už laikotarpį, kurį Mokinys nelankė Mokyklos dėl aukščiau išvardintų priežasčių, Paslaugų gavėjui nėra grąžinami“*.

Minėto Sutarties punkto sąlyga įtvirtina Paslaugų teikėjo teisę reikalauti nedelsiant pasiimti vaiką iš mokyklos, kilus įtarimui dėl virusinės ligos, paaiškėjus apie jo keliamą pavojų aplinkiniams ar nelaimingą atsitikimą, ir negrąžinti paslaugų gavėjui jo sumokėtų pinigų už tą laikotarpį, per kurį jo vaikas nelankė mokyklos dėl šiame punkte nurodytų priežasčių.

Vertinant Sutarties 2.2.4 punktą sąžiningumo požiūriu, atkreiptinas dėmesys, kad vadovaujantis Sutarties 4.1.2 punktu, nustatomas mėnesinis 475 EUR mokestis už vaiko pradinį ugdymą nuo 8.30 iki 16 val. Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad vadovaujantis Civilinio kodekso 6.716 straipsnio nuostatomis, vartotojas įpareigojamas sumokėti tik už jam faktiškai suteiktas paslaugas, šiuo atveju – už faktiškai suteiktas ugdymo paslaugas. Taigi, nors atsižvelgiant į aukščiau nurodomą teisinį reglamentavimą vartotojas turi sumokėti tik už faktiškai gautas paslaugas, tačiau vadovaujantis Sutarties 4.1.2 punkto nuostatomis, vartotojas įpareigojamas Paslaugų teikėjui mokėti visą mėnesio ugdymo mokestį, nors vaikas faktiškai negauna ugdymo paslaugų dėl pateisinamų priežasčių, tokių kaip liga (virusinė liga, nelaimingas atsitikimas). Atsižvelgiant į tai, nėra aišku, koku teisiniu pagrindu vadovaujantis Paslaugų teikėjas Sutartimi įtvirtina, jog vaikui susirgus virusine liga, keliant pavojų aplinkiniams ar įvykus nelaimingam atsitikimui, šiuo laikotarpiu vartotojas mokės ugdymo mokestį.

Be to, pažymėtina, kad nėra aišku, ką reiškia minimame Sutarties papunktyje nurodoma priežastis, kuriai esant vartotojas privalo pasiimti vaiką iš mokyklos ir mokėti visą mėnesio mokestį už ugdymą, kai vaikas dėl šios priežasties nelanko mokyklos – „vaiko keliamas pavojus aplinkiniams“. Neaišku, ar šis papunktis apima ir tuos atvejus, kai pavojus kyla dėl priežasčių, nepriklausančių nuo vaiko valios ir nesusijusių su jo kaltais veiksmais, pavyzdžiui, užkrečiama liga. Manytina, kad atsižvelgiant į tai, jog Sutartyje įtvirtinamos neigiamos pasekmės vartotojui, atvejai, kada paslaugų gavėjas privalo pasiimti vaiką iš mokyklos ir mokėti visą mėnesio mokestį už ugdymo paslaugas, nors šios paslaugos vaikui neteikiamos, vartotojui turėtų būti aiškūs, apibrėžti ir atitikti pakankamo pagrindo kriterijų.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, Sutarties 2.2.4 punkte įtvirtintos sąlygos neatitinka aukščiau aptariamo teisinio reglamentavimo bei pažeidžia paslaugų teikėjo ir vartotojos teisių ir pareigų pusiausvyrą vartotojos nenaudai.

5. Sutarties 2.2.10 punkte numatyta, kad *„Naudoti, viešai rodyti, atgaminti bet kokia forma ar būdu Mokyklos veiklos ir renginių nuotraukas ir/arba vaizdo įrašus, kuriose gali būti atvaizduotas Mokinys ir/arba jo artimieji (visas Mokinio ir/arba jo artimųjų atvaizdas ar jo dalis), tik informacijos apie Mokyklą sklaidos tikslu įvairiais komunikacijos kanalais, priemonėmis bei būdais, įskaitant, bet neapsiribojant, Mokinio ir/arba jo artimųjų atvaizdo ar jo dalies padarymą viešai prieinamu kompiuterių tinklais (internete).“*

Minėtąja Sutarties punkto sąlyga Paslaugų teikėjas įtvirtina sau teisę sklaidos tikslu viešinti mokyklos veiklos ir renginių nuotraukas, kuriose būtų atvaizduotas mokinys ir / arba jo artimieji įvairiais komunikacijos kanalais, priemonėmis, įskaitant, bet neapsiribojant, viešinimą internete, nesuteikiant galimybės mokinio tėvams išreikšti sutikimo arba nesutikimo dėl jų vaiko (ir jų pačių) atvaizdo viešinimo mokyklos sklaidos tikslais.

Civilinio kodekso 2.22 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, jog fizinio asmens nuotrauka (jos dalis), portretas ar kitoks atvaizdas gali būti atgaminami, parduodami, demonstruojami, spausdinami, taip pat pats asmuo gali būti fotografuojamas tik jo sutikimu. Be to, 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas) ir Lietuvos Respublikos asmens duomenų įstatymas nustato reikalavimus fizinių asmenų duomenims tvarkyti, siekiant užtikrinti jų apsaugą. Minėto reglamento preambulės 38 punkte numatyta, jog vaikams reikia ypatingos jų asmens duomenų apsaugos, nes jie gali nepakankamai suvokti su asmens duomenų tvarkymu susijusius pavojus, pasekmes ar apsaugos priemonės ir savo teises. Tokia ypatinga apsauga visų pirma turėtų būti vaikų asmens duomenų naudojimui rinkodaros, virtualios asmenybės ar vartotojo profilio sukūrimo tikslais ir su vaikais susijusių asmens duomenų rinkimui naudojantis vaikui tiesiogiai pasiūlytomis paslaugomis. Pažymėtina, kad duomenų tvarkymas pripažįstamas teisėtu tik tuo atveju, jeigu taikoma bent viena iš minėto reglamento 6 straipsnio 1 dalyje numatytų sąlygų, ir tik tokiu mastu, kokiu ji yra taikoma, o viena iš minėtų sąlygų ir yra duomenų subjekto duotas sutikimas, kad jo asmens duomenys būtų tvarkomi vienu ar keliais konkrečiais tikslais.

Atsižvelgiant į aukščiau minėtą asmens duomenų apsaugos teisinį reglamentavimą, pažymėtina, kad Paslaugų teikėjas privalo gauti aktyviais veiksmais išreikštą tėvų (globėjų, rūpintojų) sutikimą dėl jų vaiko filmavimo ir fotografavimo stovyklos metu bei dėl to, kad Mokyklos veiklos ir renginių padarytos jų vaiko nuotraukos bei filmuota medžiaga būtų naudojama Paslaugų teikėjo sklaidos tikslais, todėl Sutarties 2.2.10 punktas, įtvirtinantis Paslaugų teikėjo teisę viešinti vaikų nuotraukas ir video įrašus be jų tėvų (globėjų, rūpintojų) sutikimo, pažeidžia vartotojo teises ir interesus bei Sutarties šalių teisių ir pareigų pusiausvyrą vartotojo nenaudai.

6. Sutarties 2.2.11 punkte numatyta, kad *„Tuo atveju, jei ugdymo eigoje paaiškės, jog Moksleivis turi mokymosi, elgesio, emocijų ir/ar kt. sutrikimų ir jam yra būtina nuolatinė specialiojo pedagogo, mokytojo padėjėjo, logopedo ar /ir kt. specialistų pagalba, mokykla „Forvardas“ negalės tinkamai suteikti ugdymo paslaugų pagal moksleivio poreikius ir nebus atsakinga už ugdymo paslaugų nesuteikimą ar jų netinkamą suteikimą, todėl tam tikrais atvejais mokykla turi teisę atšaukti moksleivio priėmimą į mokyklą, nutraukti Pradinio ugdymo sutartį arba spec. poreikių užtikrinimo tikslais didinti Ugdymo mokesťį, jo dydį suderinant su Moksleivio tėvais/globėjais“.*

Sutarties 3.1.15 punkte numatyta, kad *„Paslaugų teikėjo suformuotai Vaiko gerovės komisijai rekomendavus kreiptis į Psichologinę–pedagoginę tarnybą dėl rekomendacijų pedagogams, dirbantiems su Paslaugų gavėjo Mokinium. Paslaugų gavėjui atsisakius vykdyti šią rekomendaciją, Paslaugų teikėjas turi teisę Sutartyje numatytais terminais ir tvarka vienašališkai nutraukti Paslaugų teikimo sutartį“.*

Sutarties 5.4.3 punkte numatyta, kad Paslaugų teikėjas turi teisę vienašališkai, nutraukti Sutartį šiais atvejais (ir tai laikoma esminiu Sutarties pažeidimu): *„remiantis LR Švietimo įstatymo 29 str. 10 punkte nurodytais atvejais“.*

Minėtuose Sutarties punktuose įtvirtinama Paslaugų teikėjo teisė atšaukti moksleivio priėmimą į mokyklą, nutraukti pradinio ugdymo sutartį, didinti ugdymo mokesťį po to, kai nustatoma, jog moksleivis turi specialiųjų poreikių, taip pat nutraukti Sutartį, jei tėvai (globėjai, rūpintojai) atsisako vykdyti Paslaugų teikėjo suformuotos Vaiko gerovės komisijos rekomendaciją kreiptis į Psichologinę–pedagoginę tarnybą dėl rekomendacijų pedagogams, dirbantiems su jų vaiku.

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtinta, kad asmenims iki 16 metų mokslas privalomas (41 straipsnis). Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo (toliau – Švietimo įstatymas) 29 straipsnio 9 dalyje nustatyta, kad vaikas iki 16 metų negali nutraukti mokymosi pagal privalomojo švietimo programas, o to paties straipsnio 10 dalyje įtvirtinta, kad mokykla, dėl objektyvių priežasčių negalinti užtikrinti mokiniui, kuris mokosi pagal privalomojo švietimo programas, psichologinės, specialiosios pedagoginės, specialiosios ar socialinės pedagoginės pagalbos, suderinusi su jo tėvais (globėjais, rūpintojais), pedagogine psichologine bei vaiko teisių apsaugos tarnyba, siūlo jam mokytis kitoje mokykloje. Taigi, mokykla privalo užtikrinti vaiko (taip pat ir turinčio specialiųjų poreikių) mokymąsi pagal privalomojo švietimo programą, ir tik dėl objektyvių priežasčių negalėdama užtikrinti vaikui

psichologinės, specialiosios pedagoginės, specialiosios ar socialinės pedagoginės pagalbos ir suderinusi su kompetentingomis institucijomis, gali pasiūlyti tėvams (globėjams, rūpintojams) perkelti vaiką į kitą mokyklą. Švietimo įstatyme tėvams suteikiama teisė, bet ne pareiga, leisti vaiką į specializuotą mokyklą. Švietimo įstatymo 34 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad mokiniui, turinčiam specialiųjų ugdymosi poreikių, jeigu jo tėvai (globėjai, rūpintojai) pageidauja, sudaromos sąlygos ugdytis arčiau jo gyvenamosios vietos esančioje ikimokyklinio ugdymo, bendrojo ugdymo mokykloje, profesinio mokymo įstaigoje arba bet kurioje valstybinėje, savivaldybės (regiono) mokykloje, skirtoje mokiniams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių. Mokyklą vaikui rekomenduoja pedagoginė psichologinė tarnyba, o Švietimo įstatymo 34 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta, jog mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdymo prieinamumu rūpinasi savivaldybė, kurios teritorijoje jie gyvena; švietimo prieinamumas užtikrinamas pritaikant mokyklos aplinką, teikiant psichologinę, specialiąją pedagoginę, specialiąją ir socialinę pedagoginę pagalbą, aprūpinant ugdymui skirtomis techninės pagalbos priemonėmis mokykloje ir specialiosiomis mokymo priemonėmis, kitais įstatymų nustatytais būdais. Taigi Paslaugų teikėjas neturi teisės atšaukti vaiko priėmimą ar nutraukti Sutartį vien dėl to, kad tėvai (globėjai, rūpintojai) nesutinka su mokyklos siūlymu jų vaiką perkelti į kitą mokyklą ar jei nevykdo Vaiko gerovės komisijos rekomendacijos kreiptis į Psichologinę–pedagoginę tarnybą dėl rekomendacijų pedagogams, dirbantiems su jų vaiku.

Pasisakant dėl minėtos Vaiko gerovės komisijos rekomendacijos, atkreiptinas dėmesys, kad vadovaujantis Švietimo įstatymo 14 straipsnio 3 dalimi, mokinio specialiųjų ugdymosi poreikių pirminį įvertinimą atlieka Vaiko gerovės komisija. Mokinio specialiuosius ugdymosi poreikius (išskyrus atsirandančius dėl išskirtinių gabumų) pedagoginiu, psichologiniu, medicininiu ir socialiniu pedagoginiu aspektais įvertina Pedagoginė psichologinė tarnyba ir specialųjų ugdymąsi skiria Pedagoginės psichologinės tarnybos vadovas, atskirais atvejais – mokyklos vadovas su tėvų (globėjų, rūpintojų) sutikimu švietimo ir mokslo ministro nustatyta tvarka. Tėvai (globėjai, rūpintojai) turi teisę ir pareigą dalyvauti ir bendradarbiauti įvertinant vaiko specialiuosius ugdymosi poreikius, parenkant ugdymo programą bei mokyklą ir pan. (Švietimo įstatymo 47 straipsnio 2 dalies 3 ir 8 punktai), tačiau už specialiosios pagalbos teikimą mokiniui, kuriam jos reikia, yra atsakinga mokykla (Švietimo įstatymo 21 straipsnio 3 dalis). Taigi, nėra aišku, kokių pagrindu Paslaugų teikėjas įpareigoja tėvus kreiptis į Psichologinę–pedagoginę tarnybą dėl rekomendacijų pedagogams, dirbantiems paslaugų gavėjo vaiku.

Atsižvelgiant į minėtą teisinį reglamentavimą, tik tada, kai mokykla dėl objektyvių priežasčių negali užtikrinti mokiniui, kuris mokosi pagal privalomojo švietimo programas, psichologinės, specialiosios pedagoginės, specialiosios ar socialinės pedagoginės pagalbos, ir tik suderinusi su vaiko tėvais (globėjais, rūpintojais), pedagogine psichologine bei vaiko teisių apsaugos tarnyba, turi teisę pasiūlyti vaiką perkelti į kitą mokyklą, tačiau, skirtingai nei įtvirtinta Sutarties 2.2.11, 3.1.15 ir 5.4.3 punktuose, mokykla neturi teisės šiuo pagrindu vienašališkai nutraukti Sutartį ar įpareigoti tėvus (globėjus, rūpintojus) kreiptis į Psichologinę pedagoginę tarnybą dėl rekomendacijų pedagogams, dirbantiems su specialiųjų poreikių turinčiu vaiku, bei vienašališkai nutraukti Sutartį, tėvams šio įpareigojimo nevykdant. Atsižvelgiant į visą tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Sutarties 2.2.11, 3.1.15 ir 5.4.3 punktų sąlygomis iš esmės pažeidžiamos vartotojų teisės ir teisėti interesai.

7. Sutarties 4.1.1 įtvirtinta, jog Paslaugų gavėjas įsipareigoja mokėti šiuos mokesčius už Paslaugų teikėjo suteiktas paslaugas: „*Registracijos mokestis – 300 EUR (trys šimtai eurų) - tai vienkartinis ir negrąžinamas mokestis, kuris turi būti sumokėtas priimant Mokinį į mokyklą per 10 (dešimt) dienų nuo šios Sutarties pasirašymo momento*“.

Sutarties 4.1.3 įtvirtinta, jog Paslaugų gavėjas įsipareigoja mokėti šiuos mokesčius už Paslaugų teikėjo suteiktas paslaugas: „*Vienkartinis negrąžinamas metinis ugdymo priemonių mokestis – 200 EUR (du šimtai eurų) už ugdymo priemones (vadovėlius, pratybas, įrangą, dailės/muzikos priemones, licencijuotų bei autorių teisėmis apsaugotų priemonių (vaizdo, garso ir pan.) naudojimą ir kt.). Ugdymo priemonių mokestis mokamas avansu už pilnus būsimus mokslo metus ir turi būti sumokamas iki einamųjų kalendorinių metų liepos 10 (dešimtos) dienos arba pagal kitą, su Mokyklos administracija raštu suderintą mokėjimo planą*“.

Sutarties 4.6 punkte numatyta, kad „Šalys susitaria, kad bet kuriai iš Šalių vienašališkai nutraukus Sutartį, nei registracijos mokestis, nei mėnesinis ugdymo mokestis, nei ugdymo priemonių mokestis, nei kiti mokesčiai Paslaugų gavėjui nėra gražinami“.

Sutarties 4.1.1 ir 4.1.3 punktuose įtvirtinta, kad registracijos ir metinis ugdymo priemonių mokesčiai nėra gražinami, o Sutarties 4.1.3 punkte įtvirtinta, kad bet kuriai iš šalių vienašališkai nutraukus Sutartį, paslaugų gavėjo sumokėti mokesčiai (registracijos mokestis, mėnesinis ugdymo mokestis, ugdymo priemonių mokestis ir kiti mokesčiai), jiems nėra gražinami. Atsižvelgiant į tai, pažymėtina, kad gali susiklostyti atvejis, kai vartotojas Sutartį nutrauks dėl to, kad Paslaugų teikėjas nevykdys ar netinkamai vykdys Sutartį, t. y. būtent dėl Paslaugų teikėjo kaltės. Tokiu atveju vartotojas neturi patirti jokių papildomų nuostolių. Atsižvelgiant į tai bei remiantis Sutarties 4.1.1, 4.1.3 ir 4.6 punktų formuluotėmis, nėra aišku, ar vienkartiniai mokesčiai, mėnesio ugdymo mokestis bei kiti mokesčiai nebus gražinami vartotojui ir aukščiau aptariamam atveju.

Kaip yra paminėta aukščiau, sutartyje įtvirtintos nuostatos turi būti kiek įmanoma aiškiau atskleistos, konkretizuotos, kadangi jos nustato šalių teises, pareigas, atsakomybę ir pan. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, Sutarties 4.1.1, 4.1.3 ir 4.6 punktuose nurodyti registracijos, mėnesinis ugdymo, ugdymo priemonių bei kiti mokesčiai vartotojui nebus gražinami ir tuo atveju, kai Sutartis bus nutraukta dėl Paslaugų teikėjo kaltės, pažeidžiama paslaugos teikėjo ir vartotojo teisių ir pareigų pusiausvyra vartotojo nenaudai.

8. Sutarties 4.3 punkte numatyta, kad „Laiku nesumokėjus bet kurio iš Sutartyje nustatytų mokesčių, Paslaugų teikėjui pareikalavus, Paslaugų gavėjas įsipareigoja mokėti 1 (vieno) Euro dydžio delspinigius už kiekvieną vėlavimo dieną“.

Sutarties 6.2 punkte numatyta, kad „Laiku nesumokėjus bet kurio iš Sutartyje nustatytų mokesčių, Paslaugų teikėjui pareikalavus, Paslaugų gavėjas įsipareigoja mokėti 1 (vieno) Euro dydžio delspinigius už kiekvieną vėlavimo dieną“.

Aukščiau išdėstytos Sutarties punktų sąlygos įtvirtina vienos iš Sutarties šalių – vartotojo – sutartinės civilinės atsakomybės, neįvykdžius arba netinkamai įvykdžius sutartinius įsipareigojimus, dydį, t. y. vartotojas, vėluojantis mokėti bet kurį Sutartyje įtvirtintą mokestį, Paslaugų teikėjui pareikalavus, privalo mokėti jam po 1 EUR delspinigių už kiekvieną vėlavimo dieną.

Sutarties 4.1 punkte yra nustatyti mokesčiai, kuriuos privalo sumokėti paslaugų gavėjas pagal Sutartį: 300 EUR registracijos mokestis, 475 EUR mėnesinis mokestis už ugdymo paslaugas ir 200 EUR vienkartinis metinis ugdymo priemonių mokestis. Taigi vėluojantis sumokėti bet kurį iš šių mokesčių paslaugų gavėjas privalo mokėti Paslaugų teikėjui po 1 eurą už kiekvieną pradelstą dieną, o vėluojantis mokėti visus minėtus mokesčius – po 3 eurus už kiekvieną vėlavimo dieną. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad neaišku, kokių teisiniu pagrindu ir kodėl būtent tokio dydžio netesybos (1 EUR už kiekvieną uždelstą dieną) gali padengti Paslaugų teikėjo dėl vartotojo įsipareigojimų netinkamo vykdymo patirtas išlaidas, kurių, pagal minimą Sutarties nuostatos formuluotę, Paslaugų teikėjas neprivalėtų įrodyti ir pagrįsti. Pažymėtina, kad galiojančiame Civiliniame kodekse baudinių netesybų nėra numatyta ir netesybomis siekiama tik kompensuoti nukentėjusios šalies nuostolius, tačiau jos negali leisti nukentėjusiajai šaliai piktnaudžiauti savo teise ir nepagrįstai praturtėti kitos šalies sąskaita. Aukščiausiojo Teismo formuojamoje teismų praktikoje laikoma, kad 0,1 % dydžio delspinigiai pripažintini atitinkantys šalių interesų pusiausvyrą, principinius teisingumo, protingumo, sąžiningumo reikalavimus. Šiuo atveju, Paslaugų teikėjo taikomų sąlygų 4.1 punkte įtvirtintas delspinigių dydis, t. y. 1 EUR nuo laiku nesumokėtos sumos už kiekvieną pavėluotą dieną yra per didelis ir neatitinka teismų formuojamos praktikos.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta aukščiau, toks atsakomybės išdėstymas Sutarties 4.3 ir 6.2 punktuose, iš esmės pažeidžia šalių teisių ir pareigų pusiausvyrą, vartotojo teises ir interesus bei nustato neproporcingai didelę vartotojo civilinę atsakomybę už Sutarties nevykdymą ar netinkamą įvykdymą.

9. Sutarties 4.4 punkte numatyta, kad „Paslaugų teikėjas turi teisę vienašališkai pakeisti mokesčių už paslaugas dydį ar jų mokėjimo tvarką ir įsipareigoja apie tai raštu arba ei. paštu informuoti Paslaugų gavėjus ne vėliau kaip prieš 2 (du) mėnesius iki tokio pakeitimo dienos. Įspėjimo apie mokesčių keitimą laikotarpiu mokestis nėra keičiamas. Paslaugų gavėjas turi teisę vienašališkai

nutraukti šią Sutartį, jei nesutinka su tokiais pakeitimais, pateikęs įspėjimą apie Sutarties nutraukimą likus ne mažiau kaip 30 (trisdešimt) kalendorinių dienų iki numatomos mokesčių už paslaugas dydžio pakeitimo dienos. Šalys susitarė, kad Paslaugų teikėjui negavus pranešimo apie Sutarties nutraukimą šiame punkte numatytais terminais, naujasis mokestis už paslaugas skaičiuojamas automatiškai nuo Paslaugų teikėjo pranešime nurodytos mokesčio už paslaugas pakeitimo datos“.

Sutarties 4.5 punkte numatyta, kad „Paslaugų teikėjas kiekvienais mokslo metais perskaičiuoja ugdymo paslaugų, ugdymo priemonių bei kitus mokesčius ir juos keičia atsižvelgiant į praėjusių kalendorinių metų Lietuvos statistikos departamento skelbiamą vidutinės metinės infliacijos dydį, apskaičiuotą pagal SVK1 (Suderintą vartotojų kainų indeksą). Paslaugų teikėjas apie tai informuoja Paslaugų gavėjus el. paštu ne vėliau kaip prieš 2 (du) mėnesius iki tokio pakeitimo dienos“.

Minėti Sutarties punktai įtvirtina Paslaugų teikėjo teisę vienašališkai keisti mokesčių už paslaugas dydį ar jų mokėjimo tvarką, informuojant apie tai paslaugų gavėjus raštu ar elektroniniu paštu ne mažiau kaip prieš du mėnesius. Sutarties 4.4 punkte, įtvirtinant Paslaugų teikėjo teisę keisti mokesčių už paslaugas dydį ir jų mokėjimo tvarką, nenurodomi pagrindai, kuriems esant Paslaugų teikėjas turės tokią teisę, tačiau numatoma paslaugų gavėjų teisė nesutikti su šiais pakeitimais ir nutraukti Sutartį. Minėtame Sutarties punkte taip pat įtvirtinama, kad paslaugų teikėjui nepateikus atsakymo dėl minėtų Sutarties pakeitimų, tai bus laikoma jo automatinio sutikimu su mokesčių pakeitimais ir naujasis mokestis bus skaičiuojamas automatiškai nuo Paslaugų teikėjo nurodytos dienos. Tuo tarpu Sutarties 4.5 punkto atveju, t. y. kai mokesčių dydis perskaičiuojamas ir pakeičiamas atsižvelgiant į Lietuvos statistikos departamento skelbiamą vidutinės metinės infliacijos dydį, paslaugų gavėjo teisė nesutikti su pakeitimais ir nutraukti Sutartį nėra numatoma. Taigi, Sutarties 4.4 punkte nėra nurodyta, kokiems pagrindams esant Paslaugų teikėjas turi teisę keisti mokesčio už paslaugas dydį ar mokėjimo tvarką, o Sutarties 4.5 punkte nėra numatoma paslaugų gavėjų teisė nesutikti su šiais pakeitimais.

Pažymėtina, kad vadovaujantis Civilinio kodekso 6.720 straipsniu, paslaugų kaina nustatoma šalių susitarimu ir po sutarties sudarymo gali būti keičiama tik sutartyje nustatyta tvarka ir atvejais, esant pakankam sutartyje numatytam pagrindui. Vadovaujantis to paties straipsnio nuostatomis, vartotojas privalo apmokėti padidėjusią paslaugų kainą tik tuo atveju, jeigu paslaugų teikėjas įrodo, kad kainą padidinti buvo neišvengiama norint tinkamai įvykdyti sutartį ir kad tai negalėjo būti numatyta sutarties sudarymo momentu.

Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, kad Sutarties 4.4 ir 4.5 punktų sąlygos iš esmės pažeidžia vartotojo teises ir interesus bei šalių teisių ir pareigų pusiausvyrą, kadangi Paslaugų teikėjui suteikiama teisė, be Sutartyje nurodyto pakankamo pagrindo, keisti Sutarties sąlygas.

10. Sutarties 5.2 punkte numatyta, kad „Paslaugų gavėjas turi teisę vienašališkai nutraukti šią Sutartį raštu apie tai įspėjęs Paslaugų teikėją ne vėliau kaip prieš 2 (du) mėnesius iki numatomos Sutarties nutraukimo dienos, įskaitant atvejį, kai Paslaugų teikėjas jau pradėjo vykdyti Sutartį. Sutarties nutraukimas neatleidžia Paslaugų gavėjo nuo pareigos pilnai atsiskaityti pagal šią Sutartį“.

Minima Sutarties sąlygos nuostata įtvirtina vartotojo teisę nutraukti Sutartį vienašališkai, raštu įspėjęs Paslaugų teikėją ne mažiau, kaip prieš 2 (du) mėnesius, net ir tuo atveju, kai Paslaugų teikėjas jau pradėjo vykdyti Sutartį, bei nustato vartotojo pareigą visiškai atsiskaityti pagal šią Sutartį už suteiktas paslaugas iki Sutarties nutraukimo dienos.

Atsižvelgiant į tai, atkreiptinas dėmesys, kad Civilinio kodekso 6.721 straipsnio 1 dalyje įtvirtinama vartotojo teisė vienašališkai nutraukti paslaugų sutartį. Taigi, kliento teisė sutarties vykdymo metu ir nesant paslaugų teikėjo kaltės vienašališkai nutraukti sutartį pripažįstama pagal įstatymą, ši teisė gali būti siejama su kliento interesų pasikeitimu po paslaugų sutarties sudarymo, kai klientui neišlieka intereso tęsti sutartį ir gauti paslaugas, tuo remdamasis jis pagrįstai turi teisę pasitraukti iš sutarties. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo išaiškinta, kad ši norma patvirtina kliento interesų prioriteto principą ir vertintina kaip tam tikra sutarčių laisvės principo išraiška paslaugų teikimo teisiniuose santykiuose: paslauga negali būti teikiama per prievartą, prieš asmens valią. Vertinant tai, kuriai paslaugų sutarties kliento vienašališko nutraukimo teisei – įstatyme ar sutartyje nustatytai – turėtų būti teikiamas prioritetas, pažymėtina, kad Civilinio kodekso 6.721 straipsnio 1

dalies turinys neteikia pagrindo išvadoms, jog šioje normoje sutarties nutraukimo tvarka yra išdėstyta išsamiai ir išbaigta bei kad turi būti taikoma tik ši įstatymo norma. Ja sutarties šalys nesuvaržytos sutartyje nusistatyti išsamią kliento teisės vienašališkai nutraukti sutartį tvarką, nustatant papildomas nutraukimo tvarkos taisykles, atitinkančias protingumo principą, nepagrįstai neapsunkinančias kliento (paslaugų gavėjo) teises. Taigi, sutartyje įtvirtinant sutarties nutraukimo taisykles, tarp jų ir įspėjimo apie sutarties nutraukimą terminą, turi būti paisoma protingumo principo bei atsižvelgiama į tai, ar nustatytomis taisyklėmis nėra nepagrįstai apsunkinamos vartotojo teisės.

Pažymėtina, kad vartotojas nusprendęs nutraukti Sutartį, privalės apie tai informuoti mokyklą prieš 2 mėnesius bei minimą laikotarpį bus priverstas mokėti už paslaugas, nors, pavyzdžiui, po Sutarties sudarymo, pasikeitus vartotojo, jo vaiko, interesams bei neišlikus intereso tęsti sutartį (sudarius sutartį su kita mokykla) ir gauti paslaugas, vaikas paslaugomis nesinaudos. Tokiu būdu, nustatant 2 mėnesių įspėjimo apie sutarties nutraukimą terminą, nepagrįstai apsunkinamos vartotojo teisės ir interesai. Atsižvelgiant į tai bei į aukščiau nurodomą teisinį reglamentavimą, pažymėtina, kad taip pat nėra aišku, koku teisiniu pagrindu vadovaujantis, Paslaugų teikėjas įtvirtina būtent 2 mėnesių įspėjimo apie sutarties nutraukimą terminą.

Pabrėžtina ir tai, kad Sutarties 5.5 punkte, numatančiame, jog „*Paslaugų teikėjas turi teisę vienašališkai nutraukti šią Sutartį raštiškai įspėjęs Paslaugų gavėją prieš 1 (vieną) mėnesį iki numatomos Sutarties nutraukimo dienos*“, Paslaugų teikėjas įtvirtina sau teisę vienašališkai nutraukti Sutartį, įspėjant apie tai vartotoją prieš vieną mėnesį, t. y. prieš perpus trumpesnį laiką, negu įpareigoja tai padaryti vartotoją. Be to, Paslaugų teikėjas Sutarties 5.3 punkte numato baudą vartotojui, pažeidusiam šį 2 mėnesių įspėjimo terminą, ir įpareigoja jį sumokėti 475 EUR baudą už įspėjimo termino pažeidimą. Taigi, įtvirtindamas skirtingus vienašališko Sutarties nutraukimo įspėjimo terminus savo ir vartotojo atžvilgiu, Paslaugų teikėjas pažeidžia Sutarties šalių teisių ir pareigų pusiausvyrą. Be kita ko, pažymėtina ir tai, kad Sutartis yra parengta Paslaugų teikėjo iš anksto, vienašališkai, nederinant jos sąlygų su vartotoju, todėl nustatant Sutarties nutraukimo taisykles, šiuo atveju įspėjimo terminą, vartotojas neturėjo galimybės derėtis su Paslaugų teikėju.

Tokiu būdu, atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, Sutarties 5.2 punkto sąlyga iš esmės pažeidžia sutarties šalių teisių ir pareigų pusiausvyrą vartotojo nenaudai bei vartotojo teises ir interesus.

11. Sutarties 5.3 punkte numatyta, kad „*Paslaugų gavėjui nutraukus Sutartį ir apie tai neįspėjęs Paslaugų teikėjo prieš 2 (du) mėnesius Paslaugų gavėjas Paslaugų teikėjui moka baudą, kuri lygi 1 (vieno) mėnesio ugdymo mokesčio dydžiui*“.

Vadovaujantis Sutarties 5.3 punkto nuostata, vartotojui nutraukus Sutartį nesilaikant Paslaugų teikėjo įspėjimo tvarkos, t. y. neįspėjęs apie nutraukimą prieš 2 mėnesius, vartotojas privalo sumokėti Paslaugų teikėjui baudą, lygią 1 (vieno) mėnesio ugdymo mokesčio dydžiui. Atsižvelgiant į minimo Sutarties punkto formuluotę, atkreiptinas dėmesys į tai, kad minimame Sutarties punkte įtvirtinama vartotojo civilinė atsakomybė, kai šis nusprendžia vienašališkai nutraukti Sutartį, t. y. įtvirtinamos baudinės netesybos.

Pažymėtina, kad Civilinio kodekso šeštosios knygos XXXV skyriaus „Atlygintinų paslaugų teikimas“ Bendrųjų nuostatų skirsnyje įtvirtintas įvairaus pobūdžio atlygintinų paslaugų teikimo teisinių santykių, tarp jų ir atlygintinų paslaugų teikimo sutarties nutraukimo, reglamentavimas. Civilinio kodekso 6.721 straipsnio 1 dalyje yra nustatyta, kad „Klientas turi teisę vienašališkai nutraukti sutartį, nepaisydamas to, kad paslaugų teikėjas jau pradėjo ją vykdyti. Šiuo atveju klientas privalo sumokėti paslaugų teikėjui kainos dalį, proporcingą suteiktoms paslaugoms, ir atlyginti kitas protingas išlaidas, kurias paslaugų teikėjas, norėdamas įvykdyti sutartį, padarė iki pranešimo apie sutarties nutraukimą gavimo iš kliento momento“. Pažymėtina, kad ši vartotojo teisė nutraukti sutartį yra absoliuti, ji negali būti siejama su tam tikrų aplinkybių nustatymu, pavyzdžiui, pareiga informuoti neprotingai anksti ar to nepadarius, sumokėti vieno mėnesio ugdymo paslaugų mokesčio dydžio, kurį sudaro 475 EUR, baudą.

Atkreiptinas dėmesys, kad Sutarties 5.2 punktu vartotojas yra įpareigojamas informuoti apie vienašališką paslaugų nutraukimą ne vėliau kaip prieš du mėnesius, o priešingu atveju, vadovaujantis Sutarties 5.3 punktu, vartotojas privalės sumokėti 475 EUR baudą dėl Sutarties nutraukimo. Atkreiptinas dėmesys, kad neaišku, koku teisiniu pagrindu ir kodėl būtent tokio dydžio netesybos

(475 EUR) gali padengti Paslaugų teikėjo dėl vartotojo vienašališko Sutarties nutraukimo patirtas išlaidas, kurių, pagal minėto Sutarties punkto formuluotę, Paslaugų teikėjas neprivalėtų įrodyti ir pagrįsti. Pabrėžtina ir tai, kad nagrinėjamu atveju, vartotojo iniciatyva Sutartis gali būti nutraukiama ir dėl Paslaugų teikėjo kaltės, tačiau ir tokiu atveju paslaugų gavėjas, nutraukęs Sutartį be išankstinio 2 mėnesių įspėjimo termino, privalėtų mokėti šiame punkte įtvirtintą baudą.

Pažymėtina, jog Civiliniame kodekse baudinių netesybų nėra numatyta. Netesybomis siekiama tik kompensuoti nukentėjusios šalies nuostolius, tačiau jos negali leisti nukentėjusiajai šaliai piktnaudžiauti savo teise ir nepagrįstai praturtėti kitos šalies sąskaita. Vadovaujantis Civilinio kodekso 6.251 straipsnio 1 dalimi, padaryti nuostoliai turi būti atlyginti visiškai, išskyrus atvejus, kai specialūs įstatymai ar sutartis nustato ribotą atsakomybę. Kaip yra pažymėjęs Lietuvos Aukščiausiasis Teismas savo praktikoje, įstatyminė visiško nuostolių atlyginimo paskirtis – gražinti šalis į iki teisės pažeidimo (prievolės neįvykdymo) buvusią padėtį, atsakingam už padarytą žalą asmeniui (skolininkui prievolėje) atlyginus tiesioginiu ir (ar) netiesioginius nuostolius, adekvačiai kompensuojant nukentėjusiam asmeniui (kreditoriui) jo patirtą nuostolių dydį.

Pabrėžtina, kad pagal įstatyminių reglamentavimų, netesybos yra sutarties šalių nustatyta ir sutartyje nurodyta vienkartinė (bauda) arba periodinė (delspinigiai) suma, kurią sutartį pažeidusi, jos nevykdanti ar netinkamai vykdoma šalis privalo mokėti kitai sutarties šaliai (Civilinio kodekso 6.71 straipsnio 1 dalis). Netesybų teisinė prigimtis yra dvejopa. Pirma, jos yra prievolės įvykdymo užtikrinimo būdas, nes skatina skolininką įvykdyti prievolę. Antra, neįvykdžius prievolės netesybos padeda kompensuoti kreditoriaus interesą. Šiuo atžvilgiu netesybos yra laikomos iš anksto nustatytais būsimais kreditoriaus nuostoliais, nereikalingais įrodinėti. Pagal Civilinio kodekso 6.73 straipsnio 1 dalį pareiškus reikalavimą atlyginti nuostolius, netesybos įskaitomos į nuostolių atlyginimą. Taigi Civilinis kodeksas numato tik vieną netesybų rūšį – įskaitines netesybas. Kaip minėta, teismų praktikoje yra laikomasi pozicijos, kad galiojančiame Civiliniame kodekse baudinių netesybų nėra numatyta ir netesybomis siekiama tik kompensuoti nukentėjusios šalies nuostolius, tačiau jos negali leisti nukentėjusiajai šaliai piktnaudžiauti savo teise ir nepagrįstai praturtėti kitos šalies sąskaita.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Sutartis nenumato vartotojo teisės gauti iš verslininko (Paslaugų teikėjo) tokio pat dydžio sumas, kai verslininkas vienašališkai nutraukia sutartį. Taigi Sutartimi paslaugų teikėjui suteikiama teisė negražinti vartotojui iš šio gautų sumų, kai vartotojas nusprendžia nevykdyti sutarties ir nenumatoma vartotojo teisė gauti iš verslininko tokio pat dydžio sumas, kai šis vienašališkai nutraukia sutartį, tokiu būdu pažeidžiant šalių teisių ir pareigų pusiausvyrą. 1993 m. balandžio 5 d. Europos Bendrijų Tarybos direktyvoje 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų vartojimo sutartyse nurodyta, kad nesiekama uždrausti sąlygų, numatančių sumų, sumokėtų avansu, pasilikimą ar dalinį mokėjimą, jei vartotojas atsisako sudaryti arba vykdyti sutartį, tačiau siekia užtikrinti, kad vartotojas būtų lygiaverčiai apsaugotas, t. y., gautų kompensaciją (ekvivalentišką sumą) tuo atveju, jei pardavėjas ar paslaugų teikėjas nutraukia sutartį. Pažymėtina, kad pagal šią sąlygą sumos, kurią pasilikis verslininkas, dydis ir kompensacijos, kurią mokės verslininkas, dydis turi būti ekvivalentiškas.

Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Sutarties 5.3 punkto sąlyga įtvirtinanti, jog paslaugų teikėjas, nutraukęs Sutartį nesilaikydamas 2 mėnesių įspėjimo termino, turi sumokėti Paslaugų teikėjui 475 EUR baudą, iš esmės pažeidžia šalių teisių ir pareigų pusiausvyrą ir ekonomiškai silpnesnės Sutarties šalies – vartotojo – teises ir interesus bei nustato neproporcingai didelę vartotojo civilinę atsakomybę už Sutarties nevykdymą ar netinkamą įvykdymą.

12. Sutarties 5.4.1 punkte numatyta, kad „*Paslaugų teikėjas turi teisę vienašališkai, nutraukti Sutartį šiais atvejais (ir tai laikoma esminiu Sutarties pažeidimu), kai Paslaugos gavėjas ilgiau kaip 60 (šešiasdešimt) kalendorinių dienų nemoka už suteiktas paslaugas arba moka neteisingą sumą*“.

Sutarties 5.4.2 punkte numatyta, kad Paslaugų teikėjas turi teisę vienašališkai, nutraukti Sutartį šiais atvejais (ir tai laikoma esminiu Sutarties pažeidimu): „*kai Paslaugos gavėjas nesilaiko kitų šios Sutarties įsipareigojimų ir/arba Mokyklos vidaus tvarkos taisyklių, tačiau tik po to, kai apie tokius pažeidimus Paslaugos teikėjas bent vieną kartą raštu informavo Paslaugos gavėją, nurodydamas terminą Sutarties ir/arba vidaus tvarkos taisyklių pažeidimams ištaisyti, ir tik jei tokie*

pažeidimai iki nurodyto termino nebuvo ištaisyti ir/arba į nurodytas rekomendacijas nebuvo atsižvelgta“.

Sutarties 5.4.5 punkte numatyta, kad Paslaugų teikėjas turi teisę vienašališkai, nutraukti Sutartį šiais atvejais (ir tai laikoma esminiu Sutarties pažeidimu): „*paaiškėjus, kad Paslaugų gavėjas pateikė klaidingą informaciją apie Mokinio sveikatą ar kitą Mokyklos atstovams būtiną žinoti informaciją“.*

Sutarties 5.4.6 punkte numatyta, kad Paslaugų teikėjas turi teisę vienašališkai, nutraukti Sutartį <...> (ir tai laikoma esminiu Sutarties pažeidimu), „*kitais šioje Sutartyje numatytais atvejais“.*

Sutarties 5.5 punkte įtvirtinta, kad „*Paslaugų teikėjas turi teisę vienašališkai nutraukti šią Sutartį raštiškai įspėjęs Paslaugų gavėją prieš 1 (vieną) mėnesį iki numatomos Sutarties nutraukimo dienos“.*

Sutarties 6.11 punkte numatyta, kad „*Bet kurios šioje Sutartyje nurodytos garantijos ar patvirtinimo pažeidimas arba neatitikimas tikrovei, taip pat Paslaugų teikėjo įvykdytas trečiųjų asmenų teisių ir teisėtų interesų pažeidimas, žmogaus teisių, garbės ar orumo pažeidimas yra esminis šios Sutarties pažeidimas“.*

Minimuose Sutarties punktuose Paslaugų teikėjas įtvirtina sau teisę vienašališkai nutraukti Sutartį.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Civilinio kodekso 6.721 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta paslaugos teikėjo teisė vienašališkai nutraukti paslaugų teikimo sutartį, nurodant, kad paslaugų teikėjas turi teisę vienašališkai nutraukti sutartį tik dėl svarbių priežasčių. Pabrėžtina, kad sutarties nutraukimo pagrindai turi būti realūs, jų tikrumas įrodytas, ir jie turėtų reikšti, kad sutarties tolesnis galiojimas sukeltų nukentėjusiai šaliai sutarties sudarymo metu nenumatytus turtinio ar asmeninio pobūdžio didelius praradimus. Pažymėtina, kad pagrindai, kuriems esant paslaugos teikėjas turės teisę vienašališkai nutraukti paslaugų teikimo sutartį, turi būti esminiai bei svarbūs, konkretūs, aiškiai išreikšti bei išvardinti sutartyje, o ne menami. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad ne visi Sutartyje įtvirtinti reikalavimai, sąlygos turi esminę reikšmę tinkamam Sutarties vykdymui bei jų pažeidimas ne visada būtų laikomas svarbiu, esminiu Sutarties pažeidimu, kuriam esant Paslaugų teikėjas įgytų teisę vienašališkai nutraukti Sutartį.

Pagal kasacinio teismo praktiką esminio sutarties pažeidimo kriterijus yra tarsi priemonė, kuria „išmatuojamos“ kiekvieno konkretaus sutarties pažeidimo aplinkybės suteikiant teisę patiems civilinės apyvartos dalyviams (ginčo atveju – teismui) spręsti, kaip turi būti vertinamas atitinkamas pažeidimas. Kiekvienu ginčo atveju sutarties pažeidimą pripažįstant esminiu, turi būti įvertinta, ar nukentėjusios šalies interesai dėl tokio pažeidimo buvo iš esmės suvaržyti, nes esminį sutarties pažeidimą nulemia tai, ar nukentėjusi šalis negavo daugiausia to, ką pagal sutartį per visą jos terminą pagrįstai tikėjosi gauti, taip pat ar nukentėjusios šalies teisėti, pagrįsti lūkesčiai dėl numatytų sutarties vykdymo rezultatų lieka neįgyvendinti vien dėl sutartį pažeidusio kontrahento veiksmų, ar ir dėl kitų priežasčių. Nutraukimo pagrindai turi būti realūs, jų tikrumas įrodytas, ir jie turėtų reikšti, kad sutarties tolesnis galiojimas sukeltų nukentėjusiai šaliai sutarties sudarymo metu nenumatytus turtinio ar asmeninio pobūdžio didelius praradimus (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018-07-19 nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-312-1075/2018). Nors pagal Lietuvos Aukščiausiojo Teismo suformuotą praktiką, jeigu šalys susitarė, kad tam tikros sutarties sąlygos pažeidimas yra pagrindas vienašališkai nutraukti sutartį, tai nebūtina, kad jos būtų susitarusios šį pažeidimą vertinti kaip esminį (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018-10-26 nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-386-378/2018), tačiau šiuo atveju Sutartis yra parengta Paslaugų teikėjo vienašališkai, bendram nevienkartiniam naudojimui ir nederinant Sutartyje įtvirtintų nuostatų su vartotoja, todėl minėtos Sutarties sąlygos, suteikiančios teisę Paslaugų teikėjai vienašališkai nutraukti Sutartį joje nurodytais pagrindais, nelaikytina individualiai aptarta su vartotoju Civilinio kodekso prasme.

Atkreiptinas dėmesys į Sutarties 5.5 punktą, kuriuo remdamasis Paslaugų teikėjas turi teisę bet kada vienašališkai nutraukti Sutartį, įspėjęs paslaugų gavėją prieš vieną mėnesį iki Sutarties nutraukimo, o remiantis Sutarties 5.4.1, 5.4.2, 5.4.5, 5.4.6 ir 6.11 punktų formuluotėmis, iš esmės visi galimi Sutarties nevykdymo ar netinkamo vykdymo atvejai, dėl kurių Paslaugų teikėjas įgyja teisę vienašališkai nutraukti Sutartį, pripažįstami esminiais Sutarties pažeidimais. Vertinant minimus

Sutarties punktus sąžiningumo aspektu, būtina atsižvelgti į tai, kad Sutartis sudaroma siekiant užtikrinti paslaugų gavėjo, t. y. vaiko, socialiai jautraus asmens interesus ir jo ugdymą. Pažymėtina, kad Sutarties nutraukimas tokiu atveju gali sukelti rimtas pasekmes vaikui, jo mokslo pasiekimams ir atsižvelgiant į tai, prieš nutraukiant Sutartį, Paslaugų teikėjas pirmiausia turėtų įspėti vartotoją apie jo įsipareigojimų nevykdymą ar netinkamą vykdymą, t. y. esminį Sutarties pažeidimą, ir tik po to inicijuoti Sutarties nutraukimą. Atsižvelgiant į minėtą teisinį reglamentavimą, Paslaugų teikėjas turėtų pagrindą nutraukti Sutartį ne dėl bet kokių priežasčių, o tik paslaugų gavėjui iš esmės pažeidus Sutartį ir tik po to, kai paslaugų gavėjas per Paslaugų teikėjo nurodytą protingą terminą šio pažeidimo nepašalina.

Atsižvelgiant į visą tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Sutarties 5.4.1, 5.4.2, 5.4.5, 5.4.6, 5.5 ir 6.11 punktuose įtvirtinant teisę Paslaugų teikėjui vienašališkai nutraukti Sutartį dėl bet kokių priežasčių, t. y. ir tokių, kurios nėra esminės, iš esmės pažeidžiamos vartotojų teisės ir teisėti interesai.

13. Sutarties 6.7 punkte įtvirtinta, kad *„Sutarties galiojimo laikotarpiu Šalys gali būti visiškai arba iš dalies atleidžiamos už Sutarties neįvykdymą ar netinkamą įvykdymą dėl ypatingų ir neišvengiamų aplinkybių – nenugalimos jėgos (force majeure), nustatytos ir Šalies įrodytos pagal Lietuvos Respublikos civilinį kodeksą, jeigu Šalis per 5 (penkias) dienas pranešė kitai Šaliai apie kliūtį bei jos poveikį įsipareigojimų vykdymui. Šalys susitaria, kad ši Sutarties nuostata neatleidžia Paslaugų gavėjo nuo įsipareigojimo laiku mokėti Mokyklai šioje Sutartyje nustatytus mokesčius“*.

Minimu Sutarties punktu nustatoma, kad šalys atleidžiamos nuo atsakomybės už Sutarties nevykdymą ar netinkamą vykdymą dėl nenugalimo jėgos (force majeure) aplinkybių, jei per 5 dienas pranešė kitai šaliai apie šias aplinkybes ir jos poveikį įsipareigojimų vykdymui, taip pat numatoma, kad šių aplinkybių atsiradimas neatleidžia paslaugų gavėjo nuo mokesčių mokyklai mokėjimo.

Atsižvelgiant į tai, pastebėtina, kad nenugalimo jėgos (force majeure) aplinkybių institutas, įtvirtintas Civilinio kodekso šeštosios knygos XVII skyriuje „Sutarčių neįvykdymo teisinės pasekmės“, nustato pagrindą atleisti sutarties šalis nuo atsakomybės esant aplinkybėms, kurios pripažįstamos nenugalimos jėgos (force majeure) aplinkybėmis. Nenugalimos jėgos atveju šalies atleidimas nuo atsakomybės reiškia, kad sutartinių prievolių nevykdymas yra pateisinamas ir negali sutarties šalims sukelti įprastinių sutarties nevykdymo padarinių, nustatytų Civilinio kodekso 6.205–6.216 straipsniuose, jiems negali būti taikoma sutartinė civilinė atsakomybė (Civilinio kodekso šeštosios knygos XXII skyrius), atitinkamai apribojama kreditoriaus (nukentėjusiosios sutarties šalies) teisė į sutarties nevykdymu pažeistų teisių gynimą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. birželio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-268/2012).

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta aukščiau, darytina išvada, kad Sutarties 6.7 punkto sąlyga, įtvirtinanti vartotojo pareigą mokėti mokyklai mokesčius, t. y. tinkamai vykdyti savo sutartinius įsipareigojimus, tuo atveju, kai tarp šalių sudarytos Sutarties neįmanoma įvykdyti dėl aplinkybių, už kurias nei viena iš Sutarties šalių neatsako, t. y. force majeure aplinkybių, neatitinka aukščiau aptariamo reglamentavimo bei pažeidžia šalių teisių ir pareigų pusiausvyrą vartotojo nenaudai.

14. Sutarties 6.8 punkte numatyta, kad *„Paslaugų teikėjo atsakomybė už Ugdymo paslaugų kokybę visais atvejais apribojama Paslaugų gavėjo sumokėto mokesčio už Ugdymo paslaugas ir kitas Papildomas paslaugas dydžiu“*.

Vidaus tvarkos taisyklių 5.1 punkte įtvirtinta, kad *„Raštu susitarus su tėvais / globėjais, vaikai gali būti Mokyklos apdraudžiami nuo nelaimingų atsitikimų. Už žalą, didesnę nei nustatyta draudimo suma, Mokykla neprisiima atsakomybės, todėl rekomenduojama tėvams / globėjams savo iniciatyva sudaryti papildomas draudimo sutartis“*.

Minimais Sutarties ir Vidaus tvarkos taisyklių punktais Paslaugų teikėjas apriboja savo civilinę atsakomybę: Sutarties 6.8 punktu – civilinę atsakomybę už teikiamų paslaugų kokybę, o Vidaus tvarkos taisyklių 5.1 punktu – civilinę atsakomybę už žalą, padarytą mokinių sveikatai.

Vertinant minimas Vidaus tvarkos taisyklių nuostatas nesąžiningų sąlygų taikymo požiūriu, atkreiptinas dėmesys į tai, kad ja yra apribojama Paslaugų teikėjo atsakomybė už mokinių priežiūrą ir saugumą bei dėl to patirtos žalos atlyginimą, nustatant, kad tėvams sutikus, Paslaugų teikėjas gali apdrausti vaikus nuo nelaimingų atsitikimų, tačiau už žalą, didesnę nei nustatyta draudimo suma, mokykla neatsako, todėl rekomenduoja tėvams / globėjams savo iniciatyva sudaryti papildomas

draudimo sutartis. Šiuo atveju svarbu pažymėti tai, kad gali susiklostyti atvejai, kai būtent dėl mokyklos darbuotojų ar administracijos veiksmų ar neveikimo vaikas patirs žalą dėl sveikatos sutrikimo ar gyvybės atėmimo.

Civilinio kodekso 6.288⁴ straipsnio 2 dalies 1 punkte nustatyta, kad vartojimo sutarčių sąlygos, panaikinančios arba apribojančios pardavėjo ar paslaugų teikėjo civilinę atsakomybę už žalą, padarytą dėl vartotojo gyvybės atėmimo, sveikatos sužalojimo, ar už žalą, padarytą vartotojo turtui, negalioja. Taip pat pabrėžtina, kad vartojimo sutarčių sąlygos, panaikinančios arba apribojančios paslaugų teikėjo civilinę atsakomybę vartotojo atžvilgiu tuo atveju, kai paslaugų teikėjas nevykdo ar netinkamai įvykdo sutartyje numatytus įsipareigojimus, laikytinos nesąžiningomis vartojimo sutarčių sąlygomis. Taigi, nėra aišku, koku teisiniu pagrindu vadovaujantis Paslaugų teikėjas apriboja savo civilinę atsakomybę, nustatydamas, jog atlygins ne didesne suma, nei paslaugų gavėjas yra jam sumokėjęs už ugdymo ir papildomas paslaugas ar neatlygins vaiko sveikatai padarytos žalos, kuri yra didesnė nei draudimo suma, tuo atveju, kai vaikas buvo apdraustas nuo nelaimingų atsitikimų.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta aukščiau, Sutarties 6.8 punkto sąlyga, kuria apribojama Paslaugų teikėjo civilinė atsakomybė dėl teikiamų paslaugų kokybės, kai Paslaugų teikėjas, teikdamas nekokybiškas ugdymo paslaugas padaro vartotojui žalos, pažeidžia vartotojų teises ir interesus ir šalių teisių ir pareigų pusiausvyrą vartotojo nenaudai, o Vidaus tvarkos taisyklių 5.1 punkto sąlyga yra apribojama Paslaugų teikėjo civilinė atsakomybė už žalą, padarytą vaiko sveikatai dėl nelaimingo atsitikimo.

Komisija, vadovaudamasi Vartotojų teisių apsaugos įstatymo 12 straipsnio 1 dalies 6 punktu, n u t a r i a :

1. Pripažinti, kad Sutarties 2.2.4, 2.2.10, 2.2.11, 3.1.15, 4.1.1, 4.1.3, 4.6, 5.2, 5.4.1, 5.4.2, 5.4.3, 5.4.5, 5.4.6, 5.5, 6.7, 6.8, 6.11 punktų sąlygos atitinka Civilinio kodekso 6.228⁴ straipsnio 2 dalies bendrąjį sutarčių nesąžiningų sąlygų nustatymo kriterijų, t. y. dėl sąžiningumo reikalavimo pažeidimo iš esmės pažeidžia šalių teisių ir pareigų pusiausvyrą vartotojo nenaudai.

2. Pripažinti, kad Sutarties 4.3, 5.3 ir 6.2 punkto sąlygos atitinka Civilinio kodekso 6.228⁴ straipsnio 2 dalies 5 punkto sutarčių nesąžiningų sąlygų nustatymo kriterijų, t. y. nustato neproporcingai didelę vartotojo civilinę atsakomybę už sutarties neįvykdymą ar netinkamą įvykdymą.

3. Pripažinti, kad Sutarties 4.4 ir 4.5 punktų sąlygos atitinka Civilinio kodekso 6.228⁴ straipsnio 2 dalies 10 punkto sutarčių nesąžiningų sąlygų nustatymo kriterijų, t. y. verslininkui suteikia teisę vienašališkai be sutartyje numatyto ar pakankamo pagrindo keisti sutarties sąlygas.

4. Pripažinti, kad Sutarties 6.8 punkto ir Vidaus tvarkos taisyklių 5.1 punkto sąlyga atitinka Civilinio kodekso 6.228⁴ straipsnio 2 dalies 1 punkto sutarčių nesąžiningų sąlygų nustatymo kriterijų, t. y. panaikina arba apriboja pardavėjo ar paslaugų teikėjo civilinę atsakomybę už žalą, padarytą vartotojo sveikatos sužalojimo.